

בס"ד. ש"פ עקב, מבה"ח אלול, ה'תשכ"ח

(הנחה בלתי מוגה)

והי' עקב תשמעון וגו',¹ ופירש רש"י, דקאי על מצוות קלות שאדם דש בעקביו. ובמדרש תנחומא איתא, זש"ה² למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני, שנתן הקב"ה תורה לישראל שיש בה תרי"ג מצוות, ויש בהן קלות וחמורות, ומפני שיש בהן מצוות קלות שאין בני אדם משגיחין בהן אלא שמשליכין אותן תחת עקביהן, לפיכך הי' דוד מתיירא מיום הדין ואומר רבש"ע איני מתיירא מן מצות החמורות שבתורה, ממה אני מתיירא, מן מצות הקלות, שמא עברתי על אחת מהן מפני שהיתה קלה, ואתה אמרת הוי זהיר במצוה קלה כבמצוה חמורה, לכך אמר למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני.

ב) ומבואר בלקו"ת דרושי ר"ה³ פירוש עון עקבי יסובני, שעם היות שהחטא הוא בבחי' עקב ורגלי הנשמה, עכ"ז זהו הגורם שגם בחי' הסובב והמקיף של הנשמה אינו מאיר. וזהו ענין עוונותי עברו ראשי⁴. ועפ"ז מבאר⁵ גם מ"ש⁶ שובה ישראל עד הוי' אלקיך, דלכאורה הוא תמוה, ישראל מה חטא, והלא (בחי' ישראל) אינה נפרדת, ומה צריך לתשובה. אך זהו שאמר הושע הנביא כי כשלת בעונך⁶, עד"מ אדם הנכשל ברגלו באבן הכאה קטנה, ומזה נופל כל גופו, וראשו מגיע לארץ בהכאה גדולה, מחמת שהראש הוא גבוה יותר נוהיינו שגופו רק נופל, אבל אינו מקבל הכאה גדולה, ודוקא הראש להיותו גבוה יותר ה"ה מקבל הכאה גדולה, כך הוא הנמשל כשאדם נכשל בעון קל כו', אף שנראה לאדם עבירה קטנה, והוא כמו שדחה רגלו ממקום מעמדו והוחלק מעט, אף כאן שנכשל בעון הנ"ל, דהיינו רגלי השכינה, בחי' יעקב (מה שמאיר ומחי' את הגוף שהוא רק עקב מן הנשמה, בחי' רגלי הנשמה⁷), מחמת זה נופל הנשמה, בחי' ישראל (לי ראש⁸, בחי' הנשמה שלמעלה מן הגוף

(1) ריש פרשתנו.

(2) תהלים מט, ו.

(3) סב, ד.

(4) תהלים לח, ה.

(5) שם, סע"ג ואילך.

(6) הושע יד, ב.

(7) לקו"ת שם, ג.

(8) שער הפסוקים להאריז"ל וישלח לב, כט.

לקו"ת שלח מח, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ טו,

ב — בשם הזהר.

ומן השכל⁹), לצד אחר, ואינה מאירה בעקבו, והיינו, שהנשמה שבתוך הגוף אין מאיר בה מבחי' ישראל כו'. ולזה צריך לעשות תשובה להסיר החושך ולגלות מצפוננו. וזהו שובה ישראל.

וממשיך בלקו"ת שם, והעצה לגלות מצפוני לבו ולהסיר החושך כך הוא, דהנה יש ב' מיני רחמנות, אב הרחמן ואב הרחמים וכו'. ויש לומר בביאור המשך הענינים, דבשלמא אילו הפגם הי' בבחי' עקב בלבד, אזי יכולים לידע אופן התשובה הדרושה לתיקון הפגם, בהתאם לענינו של אבר פרטי זה. אבל ע"פ משנ"ת שהחטא שבבחי' עקב ורגלי הנשמה גורם שגם בחי' הסובב והמקיף של הנשמה אינו מאיר, הרי מובן, שכדי לתקן זאת צריכים להמשיך מבחי' שלמעלה גם מבחי' הסובב והמקיף של הנשמה. ועל זה מבאר שענין זה נעשה ע"י התעוררות רחמים רבים מבחי' אב הרחמים. ועי"ז⁹ מתגלה ג"כ בחי' הסובב והמקיף שבנפש להיות שובה ישראל דייקא, והוא ענין התקשרות בחי' סתים שבנשמה בבחי' סתים דקוב"ה כביכול, דהיינו בבחי' סוכ"ע. וממשיך לבאר, שאב הרחמן הוא המרחם על האדם במה שהשכל מחייב לרחם עליו כו', וזו ג"כ בחי' אב הרחמן אצל השי"ת כביכול, אבל מדת אב הרחמים הוא רחמים גדולים בלי שיעור, אף שאין השכל מחייב למחול לו ולרחם עליו כו'. וצריכים אנו לעורר רחמים גדולים כו'. וזהו כי אבי ואמי עזבוני¹⁰, היינו בחי' אב הרחמן, ועכ"ז והוי' יאספני¹⁰, היינו בחי' אב הרחמים. וממשיך לבאר איך מעוררים רחמים גדולים, שזהו ע"י ההתבוננות במקומו ושרשו שהי' מתחלה ועכשיו סר ממנו, והיינו, שהוא עתה במקום נמוך כגוף ונה"ב, ובזה מעורר רחמים גדולים על חלק אלקה שיש לו שנתאחד עם הוי' ב"ה, שנפל ונתרחק כ"כ מאיגרא רמה ממקום חיותו כו', ומחמת זה נתעורר רחמים גדולים מלמעלה כו'.

ויש להוסיף בזה, ע"פ המבואר במק"א¹¹ כפי' המאמר ברחמין הרבים רחם עלינו¹², ברחמין דייקא, כלומר, שאתה יודע הרחמנות כמה גדלה בלי שיעור, ואין ביכולת השגת נשמותינו לשער גודל עוצם הרחמנות על הירידה הגדולה הזאת מאור א"ס ב"ה, מאחר שנשמותינו הן בבחי' גבול ונברא יש מאין, אין להם הרגשה זו על הירידה הזאת שמאור א"ס ב"ה. ואדרבה¹³, מזה שאין אנו מרגישים את גודל הרחמנות

9) לקו"ת שם סג, סע"א.

ובכ"מ.

10) תהלים כו, יו"ד.

12) נוסח ברכת "יוצר".

11) לקו"ת דרושי שבת שובה סה, א. 13) ראה לקו"ת פ' ראה לב, ג.

וכו', יעורר רחמים יותר גדולים, דכיון שאינו מרגיש הרחמנות על עצמו, הרי הרחמנות עליו גדולה ביותר. ויש לומר, שזהו גם הפירוש במ"ש כי אבי ואמי עזבוני והוי' יאספני¹⁴, דהנה, אבי ואמי קאי על המוחין חו"ב, שהו"ע ההבנה והשגה, ופי' אבי ואמי עזבוני הוא שגם כאשר מתבונן בשכלו גודל הרחמנות כו' אין זה פועל על הרגש הלב שירגיש את גודל הרחמנות, ומצד זה שאינו מרגיש את הרחמנות על עצמו, שאז הרחמנות עליו גדולה ביותר, לכן הנה הוי' יאספני, שזהו"ע התעוררות רחמים שמלמעלה כו'.

ג) **ויש** לקשר כל זה עם המבואר בלקו"ת ריש פרשתנו¹⁵ ד"ה ויאכילך את המן [שנמצא גם בכמה ביכלאך, ושם צויין שהוא משבת מברכים אלול שנת תקנ"ו¹⁶, וא"כ, הרי זה מהדרושים שלפני פטרבורג¹⁷. ובא' הביכלאך איתא שהוא משנת תקנ"ט, וא"כ הוא לאחרי פטרבורג¹⁷]. בביאור מ"ש¹⁸ ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך וגו' (דלכאורה אינו מובן, מהו אומרו אשר לא ידעון אבותיך¹⁹), ומבאר, שהמן הוא בחי' טל, כמ"ש²⁰ ותעל שכבת הטל, והוא טל שעתיד להחיות בו את המתים, והוא בחי' רחמים רבים, כמאמר²¹ מחי' מתים ברחמים רבים.

ד) **וממשיך** שם, ולהבין מהו בחי' רחמים רבים למעלה, הנה כתיב²² וזרעתי את בית ישראל גו' זרע אדם וזרע בהמה, פי' שיש שני מיני נשמות, בחי' אדם ובחי' בהמה, ומבאר, שבחי' בהמה קאי על בחי' אהבת עולם שמקבלים מבחי' פני שור שמהשמאל, שהוא בחי' גבורה המעלים ומסתיר חיות אלקות שבתוך העולמות, ולכן נקראת בשם בהמה, לשון נוקבא, שמקבלת מפני שור הנ"ל. ובחי' אדם הוא כמ"ש²³ ועל דמות גו' כמראה אדם גו', דהיינו מארי דאורייתא, והוא עד"מ כמו האדם שיש בו רמ"ח אברים ושס"ה גידים, כך התורה היא רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת כו'. וממשיך, שיש עוד בחי' בהמה שלמעלה מבחי' אדם,

14) ראה גם לקו"ת שם.

15) יג, ג.

16) ראה אוה"ת פרשתנו ע' תקל. וראה

ברשימת המאמרים שבסו"ס מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' תרטז ובהערה 64.

17) ראה ספר השיחות תורת שלום ע' 26.

אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' שמ.

18) פרשתנו ח, ג.

19) ראה לקמן ס"ה.

20) בשלח טז, יד.

21) בתפלת העמידה.

22) ירמי' לא, כו. וראה תו"א משפטים

עד, ד ואילך.

23) יחזקאל א, כו.

והיא הנק' בשם בהמה רבה, שהיא בחי' אהבה רבה שלמעלה מן הדעת המושג ומלובש תוך העולמות, שהוא מבחי' סוכ"ע, דכולא קמי' כלא חשיב ממש. וממשיך לבאר, שמשם נמשך בחי' רחמים רבים, דהיינו, כמו למשל מלך בשר ודם שמפני גבהותו והתנשאותו על כל השרים והעמים, יש בו מדת רחמנות יותר, שמרחם על כולם, מפני שכולם הם שפלים וגרועים ממנו, לכן הרחמנות גדולה מאד בעיניו על גודל ועוצם שפלותם, וככה ממש כביכול באור א"ס ב"ה, שהכל בטלים במציאות נגדו ית', וכולא ממש כלא חשיבא קמי', ואפי' עולמות עליונים, כדכתיב²⁴ הן שמים לא זכו בעיניו, ולכן הרחמנות גדולה מאד עליהם, איך שהם שפלים וגרועים בתכלית השפלות נגדו ית'. ומוסיף לבאר, שאפי' על בחי' ג"ע העליון ותחתון נופל בו רחמנות הנ"ל²⁵, כי, ענין ג"ע הוא שצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה כו'²⁶, ואין זה אלא זיו והארה המתפשטת ממנו ית', אבל בו בעצמו ובכבודו לא שייך זה כלל, כי הכל בטלים במציאות נגדו ית', ונכללים ביחודו ואחדותו, ואין שם דבר בפ"ע שיפול עליו שם דבר ומהות בפ"ע כמו ג"ע כו'. ויתירה מזה, שאפילו בחי' עדן שלמעלה מבחי' גן, שהיא בחי' חכמה, נאמר עליו²⁷ כולם בחכמה עשית, שנחשב בחי' עשי' גשמיות לגבי הקב"ה, והרחמנות ע"ז גדולה מאד איך שירדו כ"כ בבחי' מטה להיות נחשב כלא ממש קמי' כנ"ל. ומזה יתבונן המשכיל לעורר רחמים רבים על נפשו וכו'.

ועפ"ז ניתוסף ביאור בכללות הענין דהתעוררות רחמים רבים, שאין זה רק במעמד ומצב של חטא ועון או חסרון בעבודה כו', אלא גם כאשר העבודה היא בשלימות, הן העבודה שמצד בחי' בהמה, והן העבודה שמצד בחי' אדם, הנה גם אז ישנו הענין דהתעוררות רחמים רבים, במכ"ש מזה שענין הרחמנות נופל אפילו על בחי' ג"ע, שענינו הוא שכר מצוות, שזהו התענוג האמיתי שיושבין ונהנין מזיו השכינה, ולא עוד אלא שאפילו בחי' עדן שלמעלה מגן (כמ"ש²⁸ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן), שעל זה אמרו רז"ל²⁹ כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא עין³⁰ לא ראתה אלקים זולתך, הנה גם על זה נופל בחי' הרחמנות כו'.

28) בראשית ב, י.

29) ברכות לד, ב.

30) ישעי' סד, ג.

24) ע"פ איוב טו, טו.

25) ראה גם לקו"ת תצא מא, א.

26) ראה ברכות יז, א.

27) תהלים קד, כד.

ה) **וממשיך** לבאר, שע"י התבוננות הנ"ל לעורר רחמים רבים על נפשו כו', הנה בזה תחי' נפשו כתחיית המתים ממש, שענין תחה"מ יהי' ע"י טל, כמ"ש³¹ כי טל אורות טליך, והוא טלא דנטיף מפומא דעתיקא כו'³². וזהו גם ענין המן, כמ"ש³³ ועינו כעין הבדולח, דהיינו בחי' טלא דבדולחא דנטיף מעתיקא³⁴. ועפ"ז מבאר מ"ש במן אשר לא ידעון אבותיך, שהאבות לא היתה להם ידיעה בו, כי, המן הוא בחי' הטל, בחי' רחמים רבים, שעז"נ³⁵ רחמיך רבים הוי' גו', והרי כתיב³⁶ כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה הוי' אבינו, וכתיב³⁷ ושמי הוי' לא נודעתי להם, פי', שלא הי' להם ידיעה והתחברות בשם הוי' אבינו שהוא בחי' רחמים רבים הנ"ל. ועל זה מסיים בפסוק למען הודיעך, פי', ע"י המן יוודע לך זה שהוא בחי' טל, אשר לא ידעון אבותיך, כנ"ל.

ו) **ומסיים** במאמר, ואעפ"כ ויאכילך, שנתגשם עד שדכו במדוכה³⁸. ויש לבאר הדיוק בדברי רבינו הזקן עד שדכו במדוכה, דלכאורה, למאי נפק"מ כאן, והלא גם בלאה"כ יודעים שהמן נתגשם ממ"ש בפסוק זה גופא ויאכילך את המן, היינו, שהמן הי' להם למאכל ומזון שנעשה דם ובשר כבשרם, ומזה מובן שנתגשם כו'. אך הענין הוא, דהנה איתא בגמרא³⁹ שבירידת המן היו חילוקי דרגות לפי ערך מדריגתם של ישראל, דכתיב⁴⁰ וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו (אלמא בתוך המחנה יורד), וכתיב⁴¹ ויצא העם ולקטו (יציאה מחוץ למחנה משמע), וכתיב³⁸ שטו העם ולקטו (משמע למקום רחוק), הא כיצד, צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו. ועד"ז בנוגע להמן עצמו, כתיב⁴¹ לחם, וכתיב³⁸ עגות, וכתיב³⁸ וטחנו, הא כיצד, צדיקים לחם, בינונים עוגות, רשעים טחנו בריחים או דכו במדוכה. ועפ"ז יש לבאר מה שמדייק רבינו הזקן "שנתגשם עד שדכו במדוכה", שהרי אלו שדכו במדוכה היו רשעים (ועד שביניהם הי' גם נושא פסל מיכה⁴²), ואעפ"כ, הנה גם אצלם הי' הענין דויאכילך, ועי"ז למען הודיעך,

(31) שם כו, יט.

(32) זהר ח"ב סא, ב. ח"ג קכח, ב. ועוד.

(33) בהעלותך יא, ז.

(34) ראה זח"ג מט, א. וראה תו"א ויקהל

פט, א.

(35) תהלים קיט, קנו.

(36) ישע"י סג, טז.

(37) וארא ו, ג.

(38) בהעלותך שם, ח.

(39) יומא עה, א (ובפרש"י).

(40) בהעלותך שם, ט.

(41) בשלח טז, ד.

(42) ראה סנהדרין קא, ב. קג, ב.

ש"פ עקב, מבה"ח אלול, ה'תשכ"ה שסג

כיון שגם כפי שירד למטה ונתגשם כו', נשאר המן במהותו כפי שהוא למעלה⁴³, בחי' הטל, בחי' רחמים רבים כו'.

ז) **וענין** זה שייך גם לחודש אלול (כנ"ל (ס"ג) שמאמר זה אמרו רבינו הזקן בשבת מברכים חודש אלול), כמבואר בלקו"ת⁴⁴ שהמשכות בחי' רחמים רבים הנ"ל הוא ע"י י"ג מדות (הרחמים), והיינו, שלפי שהם רחמים רבים בלי גבול, אי אפשר להם להתלבש תוך העולמות אם לא ע"י צמצומים דרך י"ג מדות, שנותנים מדה ושיעור שיוכלו העולמות לקבל כו'. ומסיים, שלכן אומרים סליחות וי"ג מדות מר"ח אלול ואילך, שאז הוא זמן התעוררות בחי' רחמים רבים הנ"ל שנמשכים ע"י י"ג מדה"ר שמתגלים ומאירים בחודש אלול⁴⁵.

ובכל זה ניתוסף עוד יותר ע"י לימוד ענינים אלו בתורת החסידות, וכמו באמירת המאמר ע"י רבינו הזקן, שע"ז פעל (און האָט באַוואָרנט) הן למעלה והן למטה שאכן יומשכו כל הענינים הנ"ל בחודש אלול, וגם באופן של נתינת כח על כל השנים שלאח"ז⁴⁶.

45) ראה גם לקו"ת פ' ראה לב, א ואילך.

46) חסד הסיום (המור"ל).

43) תו"א שם.

44) פרשתנו שם, יד, א.